

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในขณะที่ประเทศไทยอยู่ในระหว่างการพัฒนาให้มีความก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาอารยประเทศนั้น กระบวนการพัฒนาดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสองลักษณะที่สวนทางกัน กล่าวคือ ในขณะที่การพัฒนาทำให้เกิดความเจริญทางวัตถุ ประชาชนมีความสะดวกสบายและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ในเวลาเดียวกัน ผลของการพัฒนา ได้ส่งผลกระทบต่อถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ฝืนป่าอันกว้างใหญ่ต้องถูกเปลี่ยนสภาพเป็นอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า รวมทั้งพื้นดินที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสมต่อการเพาะปลูกที่เคยถูกจับจองเพื่อการผลิตทางการเกษตร จนกระทั่งถึงจุดที่เริ่มขาดแคลน เนื่องจากขายให้กับนายทุน ในขณะที่ความต้องการใช้พื้นที่เพื่อการเกษตรยังคงมีอยู่ ทำให้เกิดแรงกดดันและบีบบังคับให้เกษตรกรต้องรุกเข้าจับจองพื้นดินที่เสื่อมคุณภาพรวมทั้งบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์และเหมาะสมที่ควรได้รับการสงวนรักษาไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร (อาทร, 2533: 1)

เป็นที่ทราบกันดีว่าภาคการเกษตรเป็นภาคที่ใช้ทรัพยากรที่ดินและน้ำเป็นปัจจัยในการผลิตเป็นหลัก ส่วนปัจจัยรองคือการใช้ปุ๋ยเคมีและยากำจัดศัตรูพืชอีกด้วย สิ่งนี้ทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อม ดังนั้น ภาคการเกษตรจึงมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างยิ่ง ถ้าไม่มีการปรับปรุงระบบการผลิตทางการเกษตรต้นน้ำลำธารก็จะถูกทำลายมากขึ้น คุณภาพของดินก็จะทรุดโทรมลง

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยกฐานะจากสภาตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีบทบาทความสำคัญต่อประชาชนในเขตพื้นที่หลายประการ จากโครงสร้างการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล มีสมาชิกมาจากการเลือกตั้งของประชาชนเกือบทั้งหมด ทำให้สามารถรับรู้ถึงปัญหาความต้องการของประชาชนในเขตพื้นที่ได้อย่างแท้จริง และจากการที่ยกฐานะเป็นนิติบุคคล ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจอิสระ ผู้บริหารมีอำนาจหน้าที่มากขึ้น และส่วนหนึ่งในอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลคือการคุ้มครองดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กิตติศักดิ์, 2544 : 3 อ้างใน กรมการปกครอง, 2539)

อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยขององค์การบริหารส่วนตำบลในด้านการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตรยังไม่มี ความชัดเจน ประชาชนยังไม่ทราบเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้การให้ความร่วมมือของ ประชาชนยังมีน้อย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาทำการศึกษาถึงบทบาท การปฏิบัติงาน ปัญหา อุปสรรคและแนวทางที่เหมาะสมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการจัดการทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมทางการเกษตร ใช้เป็นแนวทางในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร ขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่อื่นๆต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมทางการเกษตร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของ ลักษณะพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล การรับรู้ สภาพปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตรในพื้นที่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร ความพร้อมของคณะกรรมการ บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการปฏิบัติหน้าที่ โครงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมทางการเกษตร กับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมทางการเกษตร
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมทางการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถใช้ผลการศึกษาเพื่อประกอบการกำหนด นโยบายและใช้ วางแผนการปฏิบัติงานในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร

สมมุติฐานในการวิจัย

ลักษณะพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลการรับรู้สภาพปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมทางการเกษตรในพื้นที่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการ เกษตร การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร ความพร้อม ของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการปฏิบัติหน้าที่ โครงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ

และสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร มีความสัมพันธ์กับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร

ขอบเขตและวิธีวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ ในพื้นที่ 22 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ จำนวน 97 คน

กรอบแนวความคิด

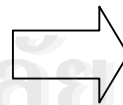
ตัวแปรอิสระ

(Independent Variables)

ตัวแปรตาม

(Dependent Variables)

1. ลักษณะพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล
  - ขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล
  - จำนวนปีที่ก่อตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล
  - พื้นที่ในเขตรับผิดชอบ
  - ประชากรทั้งหมดในพื้นที่รับผิดชอบ
  - จำนวนหมู่บ้านในพื้นที่รับผิดชอบ
  - จำนวนบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล
  - รายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนขององค์การบริหารส่วนตำบล ปี 2546
  - รายรับขององค์การบริหารส่วนตำบล ในปีงบประมาณ 2546
2. การรับรู้สภาพปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตรในพื้นที่
3. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร
4. การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร
5. ความพร้อมของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการปฏิบัติหน้าที่
6. โครงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร

บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร

- ด้านการปฏิบัติงาน
- ด้านการมีส่วนร่วม

นิยามศัพท์

องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ตามกฎหมาย มีอำนาจในการปกครองท้องถิ่น สามารถกำหนดนโยบายและมีอำนาจในการตัดสินใจ ในท้องถิ่นของตนเอง โดยอยู่ในความดูแลของรัฐบาล มีหน้าที่ให้บริการประชาชนในเขตพื้นที่ของตนเอง

การจัดการ หมายถึง การที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้คิดค้นปัญหา วางแผนปฏิบัติงาน ดูแล กำกับ ตลอดจนประเมินผลการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตรในท้องถิ่น

ทรัพยากรการเกษตร หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ มนุษย์สามารถนำสิ่งเหล่านี้ไปใช้ประโยชน์ในด้านการเกษตรได้ เช่น ดิน ที่ดิน น้ำ

สิ่งแวดล้อมทางการเกษตร หมายถึง สิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวเรา ไม่ว่าจะเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำมาใช้ในการทำการเกษตร เช่น ดิน ที่ดิน น้ำ สารเคมี ขยะมูลฝอย เป็นต้น

บทบาท หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติและรับผิดชอบในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร

ขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง การแบ่งระดับชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็น 3 ขนาดคือ ขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีเงื่อนไขในการแบ่งคือ รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดใหญ่   รายได้เกิน 20 ล้านบาทขึ้นไป

องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง   รายได้เกิน 6 – 20 ล้านบาท

องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก   รายได้ไม่เกิน 6 ล้านบาท

ระยะเวลาที่ก่อตั้ง หมายถึง จำนวนปีที่ก่อตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลจนถึงปัจจุบัน

พื้นที่รับผิดชอบ หมายถึง อาณาเขตที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่รับผิดชอบดูแล

ประชากรทั้งหมดในพื้นที่รับผิดชอบ หมายถึง จำนวนประชากรทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในเขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล

จำนวนบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง จำนวนบุคลากรทั้งหมดที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ พนักงานส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยการเลือกตั้ง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตำแหน่ง ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว

รายรับขององค์การบริหารส่วนตำบล ปี 2546 หมายถึง รายได้จากทรัพย์สิน รายได้จากสาธารณูปโภค รายได้จากกิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์ขององค์การบริหารส่วนตำบล ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต ค่าปรับ เงินและทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้ รายได้อื่นตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจัดสรรให้ เงินอุดหนุนจากรัฐบาล และรายได้อื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นขององค์การบริหารส่วนตำบล

การรับรู้สภาพปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร หมายถึง การรับรู้ของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เกี่ยวกับสภาพปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตรในพื้นที่

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร หมายถึง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เกี่ยวกับพระราชบัญญัติและนโยบายเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร

การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร หมายถึง คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลได้รับรู้หรือติดตามข่าวสารเกี่ยวกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตรจากสื่อหรือสิ่งพิมพ์ต่างๆหรือไม่ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสารต่างๆ แผ่นพับ ฯลฯ

ความพร้อมของคณะกรรมการบริหารในการปฏิบัติหน้าที่ หมายถึง คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมีความสมัครใจและมั่นใจว่าทำงานเพื่อส่วนรวมได้ มีความเป็นกันเองและช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่ได้รับผลตอบแทน มีสมาชิกในครอบครัว เพื่อนและญาติพี่น้องการสนับสนุน มีผลงานและการยอมรับศรัทธาจากประชาชน มีสุขภาพอนามัยและสุขภาพจิตแข็งแรง ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก มีความเป็นผู้นำและยอมรับฟังผู้อื่น มีความต้องการที่จะให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีข้อมูล วัสดุสภาพปัญหาชุมชนและมีความคิดริเริ่มในการแก้ปัญหา มีความอดทนอดกลั้นต่อการทำงาน มีอาชีพและรายได้ไม่เดือดร้อนต่อครอบครัว

โครงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร หมายถึง ความต้องการการประชุม ปรึกษาหารือ และการเสนอโครงการเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตรของประชากรในท้องถิ่น

การปฏิบัติงาน หมายถึง บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและการปลูกฝังจิตสำนึก บทบาทในการจัดการและรักษาคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร บทบาทในการจัดการและการควบคุมมลพิษ บทบาทในการประสานการจัดการ เพื่อทำคำของบประมาณสำหรับโครงการทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร บทบาทใน

การมีส่วนร่วมพิจารณาโครงการที่มีผลกระทบทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร และบทบาทในการประสานงานและวางนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมทางการเกษตรของท้องถิ่น

การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในการร่วมคิดปัญหา ร่วมจัดทำแผน ร่วมปฏิบัติและร่วมติดตามประเมินผลและมีส่วนร่วมรับประโยชน์เกี่ยวกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved